Ольга БОРОДІНА
здобувачка вищої освіти ступеня магістр
програми «Медіація та менеджмент конфліктів»
Бізнес Школи КРОК
Університету «КРОК»
BorodinaOV@krok.edu.ua

HYBRID DISPUTE RESOLUTION ЯК ПРОЦЕДУРА ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ ШЛЯХОМ ПОЄДНАННЯ АРБІТРАЖУ ТА МЕДІАЦІЇ

Арбітраж та медіація відомі як альтернативні та гібридні методи врегулювання спорів в комерційній діяльності підприємств. В Україні дані процедури регулюються відповідно регламентом Міжнародного комерційного арбітражного суду (далі - МКАС) при Торгово-промисловій палаті України (далі - ТПП) та Законом України «Про медіацію». Під процедурою Hybrid dispute resolution або гібридним врегулюванням спорів слід розуміти процес, який поєднує елементи двох або більше традиційних методів вирішення спорів, таких як медіація та арбітраж, для створення індивідуалізованого рішення. Спробуємо розібратися у особливостях застосування даної процедури, її недоліках та перевагах.

Найпоширенішим прикладом застосування такої процедури є медіація-арбітраж (med-arb) або арбітраж-медіація (arb-med), де той самий нейтральний посередник спочатку виступає як медіатор, а потім, якщо потрібно, як арбітр. Цей підхід забезпечує гнучкість, допомагає заощадити час і кошти, і може бути ефективнішим для складних спорів, які вимагають більш індивідуалізованого підходу.

В Україні процедуру арбітражного розгляду та інші процесуальні питання визначаються Регламентом МКАС при ТПП України та відповідними положеннями. Рішення МКАС обов'язкові для сторін спору, можуть бути визнані та виконані в Україні та в інших країнах (Міжнародний, 2025).

Медіація це - добровільний, конфіденційний і структурований процес переговорів між сторонами конфлікту, який відбувається за участю нейтрального посередника – медіатора. Медіатор допомагає сторонам налагодити комунікацію, зрозуміти інтереси один одного та самостійно знайти взаємоприйнятне рішення конфлікту, що робить медіацію одним з видів альтернативного врегулювання спорів (Про медіацію, 2021). Хоча з 2021 року в Україні прийнято і діє відповідний закон, інститут медіації все одно не набув широкого поширення в суспільстві.

Медіація як альтернативний метод є дієвим механізмом врегулювання конфліктів в багатьох країнах світу. Досвід окремих країн у використанні арбітражу та медіації в Європі, Великобританії та США, дає можливість зрозуміти популярність та дієвість цієї процедури. З кінця минулого століття медіація та інші процедури альтернативного вирішення спорів (далі - АВС) почали активно поширюватися в усьому світі. Країни прецедентного права (Канада, Велика Британія, Австралія і Нова Зеландія) швидко включились до цього руху і створили у себе інститути АВС, подібні вже існуючим в США.

До основних способів АВС у зазвичай відносять переговори, медіацію та арбітраж (третейський суд), іноді додають до цього переліку також консиліацію.

Гібридні (комбіновані) способи альтернативного вирішення спорів утворюються за рахунок поєднання основних способів (мед-арб, арб-мед) або внаслідок їх еволюції (міні-розгляд, колаборативні процедури, партисипативні процедури тощо).

Збільшенню ролі АВС у вирішенні міжнародних комерційних спорів посприяла систематизація законодавства з питань медіації шляхом прийняття Типового закону ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну комерційну медіацію та міжнародні мирові угоди» (2018 р.). У 2020 р. набула чинності Конвенція ООН про міжнародні мирові угоди, укладені в результаті медіації (Сінгапурська конвенція), яка була ратифікована Україною (United, 2018). Окрім того, Сінгапурська конвенція базується на Нью-Йоркській конвенції про арбітраж 1958 року, відтак, тлумачення положень Нью-Йоркської конвенції 1958 року можуть застосовуватися і до Сінгапурської конвенції про медіацію.

Широкого застосування у європейських країнах набула медіація, можливість застосування якої закріплена у Директиві Європейського Парламенту і Ради 2008/52/ЄС від 21 травня 2008 року щодо деяких аспектів посередництва (медіації) у цивільних та комерційних справах (Директива, 2008).

Що ж спільного мають та чим відрізняються арбітраж та медіація? Із спільних рис можливо зазначити, що обидві процедури є: альтернативними видами вирішення конфліктів; врегульовані законодавством, але державою не визначено обов'язковості застосування; є процедурами добровільними; відбуваються за участю посередника.

Разом з тим, до відмінних рис слід віднести: 1. Метою медіації є налагодження комунікації між сторонами, сприяння у прийнятті ними спільного рішення. При цьому медіатор діє як посередник та не приймає рішень, в той час як арбітр уповноважений прийняти рішення у справі особисто. 2. Рішення арбітра можливо оскаржити, в той час як даний етап є неможливим у результаті медіації, адже результат добровільної домовленості сторін визначається положеннями медіаційної угоди. 3. Арбітражний розгляд справи відбувається із прив'язкою до місця знаходження сторін або арбітражного застереження.

Не можемо залишити поза увагою той досвід, який має місце в Україні стосовно застосування гібридного врегулювання комерційних спорів при ТПП України. Розглядає таки спори МКАС, сама процедура розгляду справи складає від 3 до 8 місяців, реєстраційний збір за подачу позову складає $600 в залежності від вартості позову. Спір розглядається колегією арбітрів від 1 або 3, які призначаються сторонами або президентом ТПП. Правовою підставою для застосування процедури «Медіація-Арбітраж» є угода сторін про передачу спорів на вирішення МКАС із застосуванням комбінованої процедури «Медіація-Арбітраж» (Міжнародний, 2026).

Така процедура проводиться поетапно: 1) постановою Голови МКАС порушується медіаційне провадження, яке здійснюється відповідно до Правил медіації МКАС; 2) після припинення медіаційного провадження постановою Голови МКАС порушується арбітражне провадження, яке здійснюється відповідно до Регламенту МКАС.

Якщо за допомогою медіації сторонам не вдалось остаточно врегулювати спір, то такий спір підлягає остаточному вирішенню в порядку, передбаченому Регламентом МКАС.

Перевагами такого методу Hybrid dispute resolution слід вважати: покращення комунікацію між сторонами і можливість самостійно прийняти спільне результативне рішення в результаті медіації; можливість повернення до арбітражної процедури, у разі неефективності використання медіації; можливість інтеграції медіації та арбітражу в рамках одного провадження.

Можемо дійти висновку, що гібридний метод розглядання спорів є досить ефективним видом альтернативного розгляду спорів, посилення підтримки медіації серед арбітрів позитивно впливати на розвиток медіації в Україні. Це покращує обізнаність та сприяє тому, що сторони обирають шлях вирішення спору за допомогою медіації та арбітражу.

Разом з тим, недоліками застосування методу Hybrid dispute resolution слід вважати наступні: даним методом охоплюється надзвичайно вузьке коло відносин – комерційні, при чому у більшості спорів одна із сторін є іноземна компанія/підприємство; відсутність обов'язку використання даного методу – лише за порадою арбітра або у разі включення такої можливості як різновиду вирішення спору у зміст комерційної угоди; неможливість використання методу в інших видах господарських спорів за участі судді, який не може виступати арбітром. Вирішення подібних недоліків потребує серйозних змін до вітчизняного процесуального законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховна Рада України. (2021). *Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 р. № 1875-IX*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text
2. Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу. (2008). *Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах*. https://ukrmediation.com.ua/images/DOCS/Model-documents/mediation-directive-ukr.pdf
3. Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України. (2025). *Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України*. https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Reglament-ISAS-pry-TPP-Ukrayiny.pdf
4. Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України. (2026). *Регламент МКАС при ТПП України: Стаття 16*. https://icac.org.ua
5. United Nations. (2018). *United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation*. https://www.singaporeconvention.org/convention/the-convention-text/

Галина БІРЮКОВА
здобувачка вищої освіти ступеня магістр
програми «Медіація та менеджмент конфліктів»
Бізнес Школи КРОК
Університету «КРОК»
BiriukovaHI@krok.edu.ua

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МЕДІАТОРА У ВИРІШЕННІ КОНФЛІКТІВ У ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЯХ

Актуальність теми пов'язана з тим, що класичні статичні моделі управління конфліктами дедалі гірше відповідають реаліям сучасних транснаціональних корпорацій. По-перше, релокація компаній та масова міграція працівників створюють так звану вимушену міжкультурність. Люди з різними культурними нормами повинні дуже швидко адаптуватися один до одного без тривалого періоду поступового входження в нове середовище. По-друге, виникає ефект стиснення часу: рішення, які раніше могли прийматися протягом місяців, у